

Richard Špaček o Janově evangeliu: Kapitola z dějin české biblistiky*

Dominik Opatrný

Richard Špaček (1864–1925) je v teologii znám především jako trojnásobný děkan olomoucké teologické fakulty a profesor dogmatiky. Jeho původní specializace byla ale jiná. V roce 1893 obhájil disertaci „Smysl a interpretace sv. Písma“ a o tři roky později se habilitoval pro Nový zákon.¹ Kvůli personální situaci na fakultě se pak znovu habilitoval roku 1903. Tentokrát v oboru dogmatiky, kterou také začal vyučovat.²

Zatímco Špačkovu dogmatické dílo je již částečně zpracované, jeho biblická tvorba zůstává neprozkoumaná.³ Přitom publikoval několik

* Studie byla připravena za finanční podpory Grantové agentury České republiky prostřednictvím grantu „Historie a interpretace Bible“, č. P401/12/G168.

¹ Richard Špaček, „De sensu et interpretatione s. Scripturae,“ in ZA Opava, pobočka Olomouc, Richard Špaček 1876–1924, NAD 1456, č. pom. 513, inv. č. 600.

² Nejpodrobnější informace o životě a díle Richarda Špačka podává nekrolog od jeho kolegy Jana Hejčla: J.H., „Úmrtí – Dr. Richard Špaček,“ ČKD 66, č. 9+10 (1925): 697–701. Archivní badání jej může doplnit jen o jednu drobnou příhodu. Postup na olomouckou teologickou fakultu znamenal pro Špačka paradoxně snížení příjmů. Dozvídáme se to z dopisu, který zaslal čtyři měsíce po vzniku Československa na Ministerstvu školství a národní osvěty: ZA Opava, pobočka Olomouc, Richard Špaček 1876–1924, NAD 1456, č. pom. 513, inv. č. 8. Kolkovaná žádost ministerstvo školství a národní osvěty v Praze, v Olomouci 21. 2. 1919, 2r-v. V něm dokazuje svou finanční újmu a obrací se na nový stát: „Bude to zajisté v duchu republiky československé, která zákonem ze dne 13. února t.r. všem vysokoškolským profesorům bez výjimky hmotné postavení tak velkodušně upravila, když ministerstvo školství se zřením k uvedeným důvodům nahradí žadateli onu značnou škodu, kterou mu rakouská vláda způsobila.“ V této události se snad odráží příznačná krajová šetrnost. Každopádně dobře ilustruje Hejčlovo tvrzení, že Špaček během svého života shromáždil přes sto tisíc korun, které po své smrti odkázal na dobročinné účely a vykonavatelkou určil olomouckou teologickou fakultu.

³ Ke Špačkově dogmatické tvorbě srov. Ctirad Václav Pospíšil, „Trinitární teologie a pneumatologie v díle doktora Richarda Špačka (23. 11. 1864 – 23. 9. 1925),“ ST 13, č. 3 [45] (2011): 60–85, týž, *Různé podoby české trinitární teologie a pneumatologie 1800–2010*, Brno: L. Marek, 2011, s. 323–344; Petr Košulič, *Sondy do dějin české mariologie* (Jirsík, Hejbal, Špaček, Žák, Dacík, Zvěřina), diplomová práce, Olomouc 2009, s. 35–59. Tomáš Petráček nezařadil Špačka mezi čtyři největší talenty české katolické biblistiky přelomu století, srov. Tomáš PETRÁČEK, *Bible a moderní kritika: Česká a světová progresivní exegeze ve víru (anti-)modernistické krize*, Praha: Vyšehrad, 2011.

biblických prací, včetně nejdelší studie k Janovu evangeliu uveřejněné v *Časopise katolického duchovenstva*: „Čtvrté evangelium v protestantském bádání“.⁴

Cílem tohoto článku je ukázat, že Špaček vytvořil svou studii o čtvrtém evangeliu jako kompilát z německých pramenů, aby pomohl českým duchovním čelit šíření Harnackových spisů a aby jim nabídl takové řešení historicko-kritických otázek, které by bylo v souladu s rozhodnutími Papežské biblické komise.

1. NĚMECKÁ BIBLISTIKA V ČESKÉM PODÁNÍ

Téma zkoumané studie se zdá být bezbřehé: protestantské bádání o čtvrtém evangeliu. Špaček je mohl vměstnat na šestařicet stran díky dvěma rozhodnutím. Zaprvé, vypočítává sice více než padesát autorů, ale většině z nich věnuje jen jeden odstavec nebo dokonce jednu větu. Zadruhé, autor omezil svůj zájem jen na otázky autenticity a historické přesnosti čtvrtého evangelia. Zdá se, jako by jej zajímaly jen tyto dvě otázky, ostatní témata jsou podružná. K důvodům se dostaneme později.

Hned na úvod je potřeba říct, že valná většina textu není původní. Špaček v podstatě překládá úryvky z pěti německých publikací, které sice v poznámkách jmenuje, ale ne tak, aby čtenář pochopil, že z nich přebírá několik stran textu.⁵ Sám tyto prameny redakčně propojuje, místy zkracuje nebo parafrázuje, ale to nic nemění na nepůvodnosti textu, a tedy na tom, že se jedná o kompilát. Výjimku tvoří pochopitelně úvod a závěr.

Svou studii Špaček rozdělil do sedmi kapitol, které se ovšem nekryjí s rozdělením do seriálu. První a třetí kapitola je věnována starším a novějším odpůrcům apoštolského původu evangelia. Po několika úvod-

⁴ Richard ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium v protestantském bádání,“ ČKD 50, č. 3, 5, 6, 7+8, 9, 10 (1909): 223–229, 348–354, 411–417, 489–498, 598–601, 644–650. Z ostatních biblických prací stojí za zmínku zejména: Richard ŠPAČEK, „Nalezla moderní theologie protestantská historického Ježíše?,“ ČKD 51, č. 1 a 2 (1910): 30–35 a 115–119; též, *Ježíš Kristus jako božský Mesiáš a pravý syn Boží dle synoptikův*, Praha: Kotrba, 1913.

⁵ Jako plagiát se hodnotí nejen využití cizí práce bez uvedení odkazu, ale také, pokud autor přejímá mnohem víc textu či dat, než by odkaz nasvědčoval. Srov. např. Moshe SCHEIN – Ramesh PALADUGU, „Redundant surgical publications: Tip of the iceberg?,“ *Surgery* 129, č. 6 (2001): 655–661, zejména s. 660.

ních větách následují texty přejaté z historických prací dvou německých protestantských teologů: ze slavné knihy Alberta Schweitzera *Od Reimara ke Wredemu* a z článku Arnolda Meyera „Pojednání janovské otázky v posledním desetiletí“.⁶

Ve čtvrté kapitole doplnil Špaček tento stručný historický přehled o aktuální dílo německého protestantského teologa Otty Pflaiderera. Místo souhrnného pohledu na jeho názory ale předkládá úryvky z monografie „Vznik křesťanství“.⁷ Čtenáři tak dostávají možnost udělat si podrobnější obrázek o argumentaci jednoho z liberálních biblistů té doby. Špaček neprozrazuje, proč si pro ilustraci „nejnovějších názorů“ vybral právě tohoto autora. Považoval jeho názory za zvlášť typické? Nebo to byla pro Špačka nejdostupnější nová kniha, která věnovala pozornost vzniku čtvrtého evangelia? Pro druhou možnost by hovořil fakt, že u Otty Pflaiderera a Paula Wilhelma Schmiedela prohodil iniciály.⁸

Nicméně náš autor si byl také vědom, že se mezi protestanty nacházejí i konzervativní badatelé hájící Janovo autorství. Tyto badatele opět rozdělil na starší a mladší a věnoval jim druhou a pátou kapitolu svého díla. I když se vlastně jednalo o Špačkovy spojence v „boji o Janovo evangelium“, neušetřil kritiky ani je. Například se polemicky vyjádřil o Wuttigově příliš brzké dataci čtvrtého evangelia (před rokem 64) nebo naopak o Loofsově teorii, podle níž se na textu evangelia odráží slábnoucí úsudek staříckého Jana.⁹

Tyto kapitoly jsou opět překladem z Meyerovy historické studie, a to včetně zmíněné kritiky některých teorií.¹⁰ Závislost na Meyerovi patrně způsobila, že se mezi staršími zastánci autenticity čtvrtého evangelia

⁶ Strany 223–225 jsou vypsané věty z Albert Schweitzer, *Von Reimarus zu Wrede*, Tübingen 1906 (podařilo se mi konzultovat jen anglický překlad: *The Quest of the Historical Jesus: A Critical Study of its Progress from Reimarus to Wrede*, London: Black, 1910, s. 86–87 a 125–128), strany 225–226 a 349–353 z Arnold Meyer, „Die Behandlung der johanneischen Frage im letzten Jahrzehnt“, *Theologische Rundschau* 2, č. 7, 8 a 9 (1899): 255–263, 295–305 a 332–342. Špaček zde natolik kopíruje originální texty, že by nepomohlo ani napsat, že oddíl zpracovává podle výše uvedených autorů.

⁷ Otto Pflaiderer, *Die Entstehung des Christentums*, München: Lehmann, 1905. Podle vydání z roku 1907 odpovídá text stranám 224–241.

⁸ Srov. Špaček, „Čtvrté evangelium,“ s. 412.

⁹ Srov. Špaček, „Čtvrté evangelium,“ s. 491–492.

¹⁰ Srov. hned úvodní odstavec, kde staví konzervativní protestantskou teologii po bok té katolické.

objevil i Adolf von Harnack.¹¹ Přitom o několik stran dál píše náš autor pravý opak:

Co tedy Harnack ve prospěch staršího původu tohoto evangelia dává, to zase na jiném místě ubírá; neboť apoštolský původ tohoto spisu má být dle jeho mínění úplně vyloučen.¹²

Špaček se očividně nechal Meyerovou argumentací tak strhnout, že z jeho článku přeložil víc, než by odpovídalo tématu kapitoly.

Co tedy můžeme říct o prezentaci „protestantského bádání“ ve Špačkově článku? Nelze přehlédnout fakt, že se nejedná o původní studii, ale o kompilát několika pramenů. Nečekaného smyslu tu nabývá poznámka Jana Hejčla, že Špaček pracoval „snadno a rychle“.¹³ I tak si ale dílo uchovává určitou didaktickou hodnotu. Umožnilo totiž čtenářům *Časopisu katolického duchovenstva* nahlédnout na spisy protestantských autorů očima protestantských teologů Alberta Schweitzera a Arnolda Meyera a seznámit se se zkrácenou, leč jinak netknutou argumentací liberálního protestantského biblisty Otty Pfeiderera.

2. APOLOGIE JEŽÍŠOVA BOŽSTVÍ

Na tomto místě je potřeba vznést otázku: Proč si Špaček vybral zrovna protestantskou biblistiku a publikoval o ní nepůvodní text? Nebyl pod tlakem scientometrie a sám se, podle Hejčlova svědectví, „do popředí nikdy netlačil“.¹⁴

Důvodů je hned několik. Česká katolická biblistika byla patrně spokojená s tím, co k Janovu evangeliu sepsal už v roce 1867 František Sušil ve svém komentáři.¹⁵ V ČKD vyšlo jen několik málo exegetických článků k tomuto evangeliu a ani Špaček ve své stati nepřidal mnoho nového.¹⁶

¹¹ Srov. ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium,“ s. 348.

¹² Srov. ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium,“ s. 353.

¹³ HEJČL, „Úmrtí – Richard Špaček,“ s. 700.

¹⁴ HEJČL, „Úmrtí – Richard Špaček,“ s. 700.

¹⁵ František SUŠIL, *Evangelium svatého Jana: Přeloženo a obšírně vyloženo*, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1867.

¹⁶ Srov. Jan Ladislav SÝKORA, „Kterak byli spříznění s Pánem Ježíšem tak zvaní bratři Páně?,“ ČKD 37, č. 5 (1896): 257–259; Antonín JEDLIČKA, „Co mně a tobě, ženo? (Jan 2, 4.),“ ČKD 55, č. 2+3 (1914): 257; Jan MERELL, „Marie Magdalena byla hříšnicí a sestrou

Vlastní impuls k sepsání studie ale nalezneme v brožurce *Božství Ježíše Krista*, kterou vydal o tři roky dříve:

I moderní badatelé protestantští věnovali životu Krista Pána četné spisy. (...) Kristus Pán jest těmto spisovatelům vznešeným učitelem, přítelem lidu trpících, správcem řádů společenských, mystikem, ekstatikem a miláčkem Božím; zázraky Kristovy vykládají buď jako výtvar pozdějších lidových bájí, nebo jako výsledek neomezené důvěry, kterou Kristus Pán u zástupů nalezl, nebo jako účinek suggestce.¹⁷

Našemu autorovi ovšem nejde o odbornou polemiku s cizími badateli. Jde mu o spásu českých katolických věřících. A tu viděl v ohrožení, protože jak tvrdí, „v překladech docházejí spisy tohoto a podobného rázu i k nám“.¹⁸

Špaček sice nejmenuje konkrétní knihy, ale v poznámce pod čarou si stěžuje na vydavatelství Samostatnost.¹⁹ Z produkce tohoto vydavatelství přicházejí v úvahu hlavně Harnackovy *Dějiny dogmatu*.²⁰ O následcích této četby nám říká:

Jest tudíž veliké nebezpečí, že mnozí (...) dají se buď leskem učenosti, buď vychválenou kritičností a vědeckou „nepředpojatostí“ autorovou tak daleko svěsti, že se Ježíši Kristu, Synu Božímu, (...) zcela, a to ke své největší škodě odcizí. Nebezpečí toho hrozí ostatně i širším vrstvám, poněvadž se i do nich tiskem i přednáškami veškerý vymoženosti moderního badání vnášejí.²¹

Ve sporu o Janovo evangelium tedy podle Špačka nešlo o nic menšího než o božství Ježíše Krista. Nebo řečeno obráceně: Špaček se domníval, že Janovo autorství a historická pravdivost jeho evangelia byly zpochybňovány právě proto, aby se podryla víra v Ježíšovo božství.²²

Lazara?“, ČKD 78, č. 2 (1937): 155–157; Jan MERELL, „Proč sv. Marek a Jan nepíší o Ježíškově dětství?“, ČKD 81, č. 4 (1940): 285–286.

¹⁷ Richard ŠPAČEK, *Božství Ježíše Krista: Apologeticko-dogmatická studie*, Praha: V. Kotrba, 1906, 14–15.

¹⁸ Tamtéž, s. 15.

¹⁹ Vydavatelství bylo činné hlavně v letech 1897–1917, později vyšly ještě dvě knihy v třicátých letech. Vydávalo knihy sociálně demokratické, ale také třeba paměti bývalého kněze Augustina Smetany.

²⁰ Adolf von HARNACK, *Dějiny dogmatu*, Praha: Samostatnost, 1903.

²¹ ŠPAČEK, *Božství Ježíše Krista*, s. 15.

²² ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium“, s. 650.

Za tím stojí apologetická úvaha: Ježíš Kristus o sobě právě v Janově evangeliu nejjasněji řekl, že je Bůh, Syn Boží. Jeho posluchači od něj pochopitelně očekávali důkaz, že má právo dělat si takové nároky. A ten jim poskytl svými zázraky. Nicméně dnešní člověk Ježíšovy zázraky neviděl. Může se sice o nich dočíst v evangeliích, ale jejich svědectví je možné brát vážně, jen pokud pocházejí od věrohodného a hlavně očitěho svědka. V případě čtvrtého evangelia tedy pokud pochází od Jana. Nějaký učenec z konce prvního století, který Ježíše znal jen z druhé nebo třetí ruky, žádnou jistotu nedává. Proto Špaček tak vehementně brání Janovo autorství.

3. POD VEDENÍM PAPEŽSKÉ BIBLICKÉ KOMISE

Dosavadní analýza ukázala, v jakých názorech spatřoval Richard Špaček ohrožení pro české křesťany a jaké zastával pozice. Jistě na tomto místě nepřekvapí, že na rozdíl od svých kolegů starozákonníků neměl problémy s vyjádřeními Papežské biblické komise.

Papežská biblická komise se v době Pia X. stala důležitým nástrojem boje proti progresivní exegezi.²³ Janova evangelia se týkalo její čtvrté prohlášení. Vyšlo s datem 29. 5. 1907 a v ČKD bylo přetištěno v pátém čísle téhož roku.²⁴ Jedná se vlastně o reakce na tři otázky. Komise odpověděla pozitivně na dotazy, zda vnější doklady i samotný text čtvrtého evangelia jasně dokazují, že spis napsal apoštol Jan. Negativně pak odpověděla na otázku, zda mohly být události nebo Ježíšovy řeči ve čtvrtém evangeliu alespoň zčásti vymyšleny.

Právě v intencích tohoto dokumentu sestavil Špaček závěrečné dvě kapitoly své studie. V nich předložil takové názory, které považoval za správné. Musel se přitom vyrovnat především s rozdíly mezi Janem a synoptiky, ale také s ostatními introdukčními otázkami, jako je dosvědčení evangelia, doba sepsání, nauka evangelistových odpůrců, nauka o Slovu nebo vztah autora a milovaného učedníka. Texty tentokrát přebíral od německého katolického teologa Johanna von Belsera, ale také od švýcarského protestanta Fritze Bartha.²⁵

²³ Srov. PETRÁČEK, *Bible a moderní kritika*, s. 97–105.

²⁴ DS 3398–3400; PBK, „De auctore et veritate historica quarti Evangelii,“ ČKD 48, č. 5 (1907): 336–337.

První ze dvou závěrečných kapitol Špaček nadepsal „Shoda mezi čtvrtým evangeliem a synoptiky“. Z této shody vyvozuje, že je čtvrté evangelium stejně věrohodné jako synoptici. Překvapivě ale otvírá i téma, které s nadpisem kapitoly nijak nesouvisí, totiž jak mohl Jan podržet šest desetiletí v paměti přesné znění Ježíšových slov.²⁶ Vysvětlení je nasnadě. Špaček formuloval tuto kapitolu podle třetí odpovědi Papežské biblické komise. Ta prohlašuje Janovo evangelium za historický dokument věrně zachycující nejen Ježíšovy činy, ale i jeho slova.

Bylo by zbytečné podrobně analyzovat jednotlivé argumenty pro historickou věrohodnost textu, které stejně nejsou původní. Za zmínku stojí pouze způsob, jak Špaček řeší rozpory mezi Janem a synoptiky ohledně data poslední večeře a ukřižování. Jako na okolních místech, odpověď nachází v Belserově *Úvodu do Nového zákona*.²⁷ Jenže na stránkách, které si Špaček vybral, Belser neprezentuje celý svůj argument, končí odkazem na čtyři verše (Jan 13,1.29; 19,20.31), které zůstávají nevysvětlené. Přitom právě tyto verše se zdají synoptikům odporovat. Belser se totiž k datu Velikonoc ještě vrátí o pár stránek dál, a to na místě, na něž Špaček sice odkazuje, ale nijak z něj nečerpá.²⁸ Škoda, že náš autor nedočel svou předlohu do konce, nebo že neotevřel čtrnáct let starý článek Jana Ladislava Sýkory, v němž by pro své tvrzení našel stejně dobře propracovanou obhajobu.²⁹

V poslední kapitole nazvané „Sv. Jan apoštol spisovatelem čtvrtého evangelia“ se Špaček vrací k prvním dvěma odpovědím PBK. Konkrétně úvodní a závěrečná část se týká první odpovědi o důkazech ze spisů starověkých autorů, střední část potom odpovědi o důkazech z evangelního textu.

Jak už bylo řečeno, Papežská biblická komise rozhodla, že je možné dokázat Janovo autorství s použitím spisů církevních otců i heretiků. Formulaci tohoto důkazu nachází Špaček u Belsera, ovšem z celého argumentu přejímá jenom fragmenty. Belser nejprve vypočítává patristic-

²⁵ Johannes Evangelist BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, Freiburg im Breisgau: Herder, 1905; Fritz BARTH, *Die Hauptprobleme des Lebens Jesu*, Gütersloh: Bertelsmann, 1899.

²⁶ ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium,“ s. 497–498.

²⁷ Srov. BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 265–266; a k tomu ŠPAČEK. „Čtvrté evangelium,“ s. 494.

²⁸ Srov. BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 294.

²⁹ Jan Ladislav SÝKORA, „Kdy slavil Pán Ježíš poslední večeři?,“ ČKD 36, č. 7 (1895): 385–397.

ká svědectví o tom, že apoštol Jan napsal nějaké evangelium.³⁰ Potom dokazuje, že čtvrté evangelium, které máme v kánonu, je totožné s oním apoštolovým evangeliem.³¹ V této druhé části svého argumentu mimo jiné vypočítává místa ve spisech církevních otců a heretiků, která citují text nám známého Janova evangelia.³² Špaček přebírá první část Belserovy argumentace, ovšem lehce upravuje úvodní větu, takže se zdá, že podle církevní tradice Jan napsal naše čtvrté evangelium (Belser zatím jen tvrdí, že Jan napsal *nějaké* evangelium).³³ V závěru kapitoly se pak Špaček ještě vrátí k místu, kde Belser vypočítává citace textu čtvrtého evangelia u církevních otců i heretiků.³⁴ Proč to dělá, když z citace ještě nevyplývá, kdo je jejím autorem? Potřebuje totiž, v intencích Papežské biblické komise, ukázat, že Janovo autorství je možné dokázat i s pomocí spisů heretiků. A o hereticích Belser zrovna na tomto místě píše.

Zbývající, druhé odpovědi PBK věnuje Špaček střed sedmé kapitoly. Je potřeba dokázat, že Janovo autorství vysvětluje i ze samotného evangelního textu a že vzniklé problémy jsou řešitelné. Špaček proto (s Belserovou pomocí) dokazuje, že evangelista čerpal teologii Slova ze Starého zákona spíše než od Filóna, že byl očitým svědkem a že nebylo divné, když sám sebe nazval milovaným učedníkem.

Není účelem této studie s předloženými argumenty polemizovat, ale zasadit je do historického kontextu. Je evidentní, že se Špaček snažil o apologii založenou na konkordismu, tedy na sladění poznatků věd s dosavadními přesvědčeními.³⁵ Nicméně než Špačka zařadíme do konzervativních kruhů, je potřeba si uvědomit, že pro tento soulad nemusel tolik obětovat jako jeho kolegové starozákonníci. Máme dobré důvody pochybovat, že čtvrté evangelium zachytilo všechny události a kázání zcela nestranně a že vzešlo z pera apoštola Jana. Přesto, chce-li to někdo tvrdit, bude čelit menším obtížím než u historické přesnosti Pentateuchu a Mojžíšova autorství.

³⁰ Srov. BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 238–250.

³¹ Srov. BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 250–298.

³² Srov. BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 259–261.

³³ Srov. ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium,“ s. 598; BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 238.

³⁴ Srov. ŠPAČEK, „Čtvrté evangelium,“ s. 648, srov. BELSER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 259–260.

³⁵ K popularitě této metody srov. PETRÁČEK, *Bible a moderní kritika*, s. 34.

4. ZÁVĚR

Kdybychom chtěli Špačkovu studii hodnotit přísnými standardy akademické práce, museli bychom její úroveň označit jako tristní.³⁶ Špaček vytvořil kompilát hraničící s plagiátorstvím. Jeho práce v podstatě spočívala ve dvou krocích. Nejprve u protestantských autorů našel a přeložil pasáže o autenticitě a historicitě čtvrtého evangelia. Potom našel a přeložil odpovědi konzervativních teologů (leckdy ve zkrácené, a proto ne úplně přesvědčivé podobě).³⁷

Přesto se domnívám, že je potřeba tento fakt doplnit ještě o jiný, las-kavější pohled. „Dr. Špaček snažil se, aby stál vždycky na výši doby, sledoval pečlivě zjevy v oboru dogmatiky a seznamoval s nimi posluchače i čtenáře Časopisu katolického duchovenstva,“ napsal po jeho smrti Jan Hejčl.³⁸ Špaček nepublikoval v ČKD, protože něco nového objevil, ale protože chtěl šířit důležité informace. Přes všechny výhrady naše analýza ukázala, že svým čtenářům zprostředkoval nejnovější pohledy světových badatelů.

Ukazuje se tak, že Špačkovy akademické aktivity je potřeba vidět ve spojitosti s jeho společenským nasazením. Stejně jako se angažoval ve středním školství, Červeném kříži, Matici cyrilometodějské a jako pomáhal při zakládání Moravsko-slovenské banky, tak mu také leželo na srdci vzdělání katolického kléru.³⁹ Jinak řečeno, Špačkovy ambice byly spíše praktické než akademické. Dokázal zachytit nebezpečné názory, které se šířily mezi českými věřícími. Českým duchovním zprostředkoval nejen jejich přehled, ale i adekvátní odpověď. Dějiny později ukázaly, že tato odpověď nebyla dostatečná. Nicméně ve Špačkově době to byla odpověď jediná možná.

³⁶ Jinak by možná hodnotili Špačkovu práci s materiály historici, kteří z povahy svého oboru musí více referovat o cizích názorech. Tento článek ale zkoumá Špačkovu práci biblisty, a ta neodpovídá odborným měřítkům tohoto oboru, ať už Špaček zrovna překládal, parafrázoval, či pořizoval výpisky ze svých zdrojů.

³⁷ To, že je překlad místy zkrácený, nebo že Špaček upravuje některé formulace k obrazu svému, nemůže změnit hodnocení. Stejně jako když student zkopíruje cizí práci a trochu ji upraví.

³⁸ HEJČL, „Úmrtí – Dr. Richard Špaček,“ s. 700.

³⁹ Srov. HEJČL, „Úmrtí – Dr. Richard Špaček,“ s. 700.

**Richard Špaček on the Gospel of John:
A Chapter from the History of Czech Biblical Studies**

Key words: Špaček Richard (1864–1925); the Gospel of John; Protestant Exegesis; Pontifical Biblical Commission

Abstract: Richard Špaček (1864–1925) is primarily known as Professor of dogmatic theology and Dean of Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology in Olomouc. It is, however, less known that he began his academic career as a New Testament scholar. This article analyses his paper “The Fourth Gospel in Protestant Scholarship”, published in the periodical *Journal of the Catholic Clergy* (*Časopis katolického duchovenstva*) in 1909. I claim that Špaček composed this text, which is a compilation of several German sources, with two intentions. First, he aimed at providing the Czech Catholic clergy with an answer to the translation of Harnack’s *History of Dogma*. Second, he struggled to provide a solution to historical-critical questions, which would be in accord with the recent decision of the Pontifical Biblical Commission.

Mgr. Dominik Opatrný, Th.D.
Katedra systematické teologie
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc